རྒྱ་བོད་གཉིས་ནང་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་དར་འཕེལ་ཇི་ལྟར་འབྱུང་བའི་དབྱེ་དཔྱད།

པ་སངས་ཚེ་རིང་། མཁན་པོ། རྟ་མགོ་ནང་པའི་གཙུག་ལག་སློབ་སྡེ།

DOI: https://doi.org/10.17102/rigzoedjournal.clcs.rub.03.002

བསྡུད་དོན།

སངས་རྒྱས་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་དང་བསྟན་འཛིན་གྱི་སྐྱེས་བུ་དམ་པ་རྣམས་བྱོན་པའི་ལོ་ཚིགས་སྟོན་པའི་བསྟན་རྩིས་རིག་པའི་རྣམ་བཞག་དེ་ཡང་། དུས་རབས་ལས་དུས་རབས་བཅད་དེ་རྒྱ་བོད་འབྲུག་གསུམ་དུ་རྒྱ་ཆེར་དར་ཁྱབ་བྱུང་འདུག། ད་ལྟའི་ཆར་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་རྣམ་བཞག་སྟོན་པའི་ཡིག་ཆ་ཁ་བོར་མང་དག་ཅིག་སྣང་ཡང་། ལ་ལ་རྒྱས་དྲག་པ་དང་། འགའ་ཞིག་ཙུང་ལ་ནང་དོན་མི་གསལ་བའི་དཀའ་ངལ་སོགས་མང་དག་ཅིག་འདུག་མོད། འོན་ཀྱང་། ཁུངས་བཙན་ཞིབ་འཆོལ་འདི་ཉིད་ཀྱིས་ཁུངས་ཐུབ་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ཡང་གཙོ་བོ། རྒྱ་བོད་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱིས་མཛད་པའི་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོའི་འགྲེལ་པ་དང་། ཆོས་འབྱུང་། བསྟན་རྩིས་ཀྱི་དཔེ་རིགས། གཞན་ཡང་དེ་དང་འབྲེལ་བའི་ཁ་བོར་གྱི་ཡིག་རིགས་རྣམས་ལ་བརྟེན་ཏེ་རིམ་བསྒྲིགས་དང་གོ་བསྡུར་བྱས་ཡོད། བསྟན་རྩིས་ཀྱི་རྣམ་བཞག་དེ་ཡང་། མདོ་ལུགས། དུས་འཁོར་གྱི་ལུགས། ཕྱོ་ལུགས། ཕུག་ལུགས། ཀུན་མཁྱེན་གྱི་ལུགས་བཅས་བཞེད་ཐངས་མི་འདྲ་བ་ལྔ་ཙམ་བྱུང་འདུག། ཞིབ་འཆོལ་གྱི་གྲུབ་འབྲས་དེ་ཡིས་རྒྱུད་དང་རྒྱུད་གཞུང་རྣམས་ལ་ཐོས་བསམ་ཀྱི་སློབ་གཉེར་མཛད་མཁན་རྣམས་དང་། ཞིབ་འཆོལ་ནང་མཁན་རྣམས་ལ་ཤེས་ཡོན་རྒྱ་བསྐྱེད་དང་ཡིག་ཆ་ཁ་སྐོང་གི་ཁེ་ཕན་འབྱུང་ཐུབ་པ་མ་ཟད། བསྟན་རྩིས་ཀྱི་གནད་དོན་ཐོག་གོ་བ་གཏིང་ཟབ་ལེན་རྒྱུ་དང་། རྒྱུས་མངའ་ཡང་དག་འབྱུང་ཐུབ་པའི་དམིགས་གཏད་བསྐྱེད་ཡོད།

གཙོ་ཚིག། དུས་འཁོར། མདོ་སྔགས།བསྟན་རྩིས།   རྒྱ་གར། བོད།

ངོ་སྤྲོད།

སྤྱི་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་༩༢༣ (923 B.C) ལ་རྒྱ་གར་འཕགས་པའི་ཡུལ་དུ་སྟོན་པ་མངོན་པར་རྫོགས་པ་སངས་རྒྱས་ནས། ཝ་ར་ཎ་སི་རི་དགས་ལྡིང་བའི་ནགས་ཚལ་དུ་འཁོར་ལྔ་སྡེ་བཟང་པོར་བདེན་བཞི་ཆོས་འཁོར་བསྐོར་བ་ནས་བརྩམས། མཐར་བླ་མེད་དཔལ་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོའི་ཆོས་འཁོར་གསུངས་བར་གྲགས། རིམ་པར་དུས་ཀྱི་འགྱུར་བ་དང་བསྟུན་རྒྱ་བོད་ལ་སོགས་པའི་ལུང་ཕྱོགས་རྣམས་སུ་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོའི་ཆོས་འཁོར་དང་། བསྟན་རྩིས་རིག་པའི་རྣམ་བཞག་དག་ཡང་རིམ་པར་དར་ཁྱབ་བྱུང་། བསྟན་རྩིས་ཀྱི་རྣམ་བཞག་དེ་ཡང་དཔལ་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོའི་རྒྱུད་དེ་ཉིད་རྒྱ་གར་ཡུལ་དབུས་ལ་ཡོངས་གྲགས་སུ་དུས་རབས་༩ ཙམ་ནས་དར་བ་ནས་བཟུང་། ཕྱོ་བྱང་གི་ཡུལ་གྲུ་རྣམས་སུ་དར་ཁྱབ་དང་ཁྱབ་འཕེལ་བྱུང་ཞིང་། རྒྱུད་དེ་དང་འབྲེལ་བའི་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་རིག་གནས་སོགས་ཀྱང་། ཡོངས་གྲགས་དང་འཕེལ་རིམ་སོགས་དུས་རབས་ལས་བཅད་དེ་རྒྱུན་མར་བྱུང་།

དཔལ་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོའི་ཆོས་འཁོར་དེ་ཉིད། རྒྱ་བོད་འབྲུག་སོགས་གསང་སྔགས་དར་ཁྱབ་བྱུང་བའི་རྒྱལ་ཁམས་རྣམས་སུ་ཁྱབ་སྤེལ་བྱུང་བ་དང་ལྷན་ཅིག་བསྟན་རྩིས་རིག་པའི་རྣམ་བཞག་དེ་ཡང་བྱུང་མོད། འོན་ཀྱང་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་སྐོར་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱི་བཞེད་ཚུལ་མི་འདྲ་བའི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས་མགོ་རྙོག་གི་གནད་དོན་ཞིག་ཏུ་ཆགས་ཡོད་པས། ཞིབ་འཚོལ་འདིས་དཔལ་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་དང་འདུལ་བ་ལུང་། བསྟན་རྩིས་དེ་དག་དང་འབྲེལ་བའི་ཁ་ཐོར་ཁུངས་ཐུབ་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ཁག་ལ་གཞི་བཞག་ནས་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་རྣམ་བཞག་ལ་དཔྱད་ཞིབ་བྱས་ཡོད།

དབྱེ་ཞིབ་དང་བསྟུན་ན། སྟོན་པའི་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་རྣམ་བཞག་དེ་ལ་ཡང་། ལུགས་མི་འདྲ་བ་བསྡུ་ན་བཞི་བྱུང་བ་དེ་ཡང་། ཤམ་བྷ་ལའི་ཆོས་རྒྱལ་བྱོན་པའི་རིམ་པ་དང་བསྟུན་ནས་བཤད་པ་དུས་འཁོར་གྱི་ལུགས། ཤྲཱི་ལངྐའི་རྒྱལ་ཁམས་སུ་དར་ཁྱབ་བྱུང་བ་གནས་བརྟན་སྡེ་པའི་ལུགས། ཕུགས་པ་ལྷུན་གྲུབ་རྒྱ་མཚོ་སོགས་ཀྱི་བཞེད་པ་གཙོ་བོར་བཟུང་བ་ཕུགས་ལུགས། དེ་བཞིན་ཀུན་མཁྱེན་པདྨ་དཀར་པོའི་དགོངས་བཞེད་གཙོ

བོར་བཟུང་བ་ཀུན་མཁྱེན་ལུགས་བཅས་གཙོ་བོར་ཞིས་དགོས་པའི་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་བཞེད་པ་ཁག་བཞི་བྱུང་བར་བརྗོད་ཐུབ།

ཁྱུངས་བཙན་ཞིབ་འཚོལ་དེ་ཡི་ཁུངས་ཐུབ་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ཡང་གཙོ་བོ། དུས་འཁོར་བསྡུས་རྒྱུད། འགྲེལ་ཆེན་དྲི་མེད་འོད། འདུལ་བ་ལུང་། ཀུན་མཁྱེན་ཆོས་འབྱུང་། གཞན་ཡང་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ཁ་ཐོར་སོགས་ལ་གཞི་བཞག་ཐོག་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་སོགས་ནས་བཤད་པའི་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་དགོངས་དོན་རྣམས་རིམ་བསྒྲིགས་བྱས་ཡོད། བསྟན་རྩིས་ཀྱི་རྣམ་བཞག་དང་འབྲེལ་བའི་ཞིབ་འཚོལ་རྩོམ་ཡིག་འདིའི་གཞི་བཀོད་ཡང་། དང་པ་མདོ་ལུགས། གཉིས་པ་དུས་འཁོར་གྱི་ལུགས། གསུམ་པ་ལྷོ་ལུགས། བཞི་པ་ཕུག་ལུགས། ལྔ་པ་ཀུན་མཁྱེན་པད་དཀར་གྱི་ལུགས་བཅས་དོན་ཚན་ལྔ་ཐོག་ནས་གྲོས་བསྡུར་དང་བཀོད་བསྒྲིགས་བྱས་ཡོད་པའི་ཞིབ་འཚོལ་རྩོམ་ཤོག་དེ་ཡིས་ནང་པའི་རིག་གཞུང་དང་ལྷག་པར་དུ་དོན་གཉེར་ཡོད་པའི་སྐྱེ་བོ་ཕོ་མོ་ཡོངས་ལ་བསྟན་རྩིས་དང་འབྲེལ་བའི་ཤེས་ཡོན་ཡར་རྒྱས་དང་གོ་བ་ཁ་གསལ་བཟོ་ཐུབ་པའི་རེ་འདོད་ལགས་སོ། །

རྩོམ་རིག་བསྐྱར་ཞིབ།

བསྟན་རྩིས་ཞེས་པ་དེ་ཡང་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་དང་བསྟན་འཛིན་གྱི་སྐྱེས་བུ་དམ་པ་རྣམས་དུས་རབས་དང་བསྟུན་ཏེ་རིམ་པ་བཞིན་བྱོན་ཡོད་པའི་ལོ་ཚིགས་སོགས་གསལ་བར་སྟོན་པའི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་དང་རྗེས་འཇུག་མཁས་པའི་བསྟན་བཅོས་རྣམས་དང་། གཞན་ཡང་ཆོས་འབྱུང་དང་ཡིག་རིས་ཁ་ཐོར་རྣམས་སུ་ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་མིང་ཚིག་དང་གནད་དོན་ཞིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད། ཞིབ་འཚོལ་གྱི་རྩོམ་ཡིག་དེ་ཉིད་ཀྱིས ཞིབ་འཚོལ་པ་རྣམས་དང་མཁས་པ་དག་གིས་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་སྐོར་བཤད་ཡོད་པའི་རྩོམ་རིག་རྣམས་བསྐྱར་ཞིབ་བྱས་ཡོད།

དེ་ཡང་དུང་དཀར་བློ་བཟང་ཕྲིན་ལས་ (༢༠༡༨) ཀྱིས་བཤད་ཚུལ་ལྟར་ན། སྤྱི་ཁྱབ་ནས་བཤད་ན་བསྟན་རྩིས་སམ་སྟོན་པའི་འཁྲུངས་འདས་ལ་བཞེད་ཐངས་མི་འདྲ་བ་ཡོངས་གྲགས་སུ་རྒྱ་གར་ནང་གཉིས་དང་། བོད་གངས་ཅན་གྱི་ལྗོངས་སུ་གསུམ་བྱུང་ཞིང་། དེ་དག་མི་འདྲ་བ་བྱུང་བའི་ཁུངས་ཡང་། གཙོ་བོར་སྟོན་པ་སངས་རྒྱས་པའི་ཚེ་གཟའ་འཛིན་ཡོད་པར་འདུལ་བ་ལུང་དང་རྒྱ་ཆེར་རོལ་པའི་མདོ་སོགས་ལས་གསུངས་

ཡོད་པས་དེའི་རྐྱེན་གྱིས་མཁས་པ་སྤྱི་ཕྱིའི་བར་བཞེད་པ་མི་འདྲ་བ་བྱུང་བར་བཤད། ཞན་ཡང་རྩུལ་ཁྲིམས་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། ཐོག་མར་ལྷོ་ཕྱོགས་འབྲས་སྤུངས་དང་དེ་ནས་ཤམ་བྷ་ལར་བྱུང་ཞིང་། དུས་རབས་༡༡ པར་གྱི་ཛོ་ལོ་ཙྪ་བ་ཟླ་བའི་འོད་ཟེར་གྱིས་དུས་འཁོར་ཀྱི་རྒྱུད་བོད་སྐད་དུ་བསྒྱུར་བ་ནས་བཟུང་། བོད་དུ་དུས་འཁོར་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་བྱུང་བར་གྲགས་ (ལོ་མེད)།

དེ་བཞིན་དུ་མཁན་པོ་བློ་གྲོས་འདོད་ཡོན་གྱིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། རྒྱ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་ནས་བྱང་ཕྱོགས་ཤམ་བྷ་ལར་དར་ཁྱབ་བྱུང་ཞིང་། དེ་ནས་རྒྱ་གར་གྱི་གྲུབ་པའི་སློབ་དཔོན་ཆེན་པོ་ཙི་ལུ་པས་སྤྱན་དྲངས་ཏེ་རྒྱ་གར་གྱི་ཡུལ་དབུས་སོགས་སུ་དར་བ་ནས་བརྒྱམས། མཐར་གྱི་ཛོ་ལོ་ཙྪ་བ་ཟླ་བའི་འོད་ཟེར་དང་རྭ་ལོ་ཙྪ་བ་ཆོས་རབ་སོགས་ཀྱིས་དུས་རབས་༡༡ པ་ཙམ་ནང་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ཁམས་སུ་གདན་འདྲེན་པ་ནས་ད་ལྟའི་བར་དར་འཕེལ་བྱུང་བར་བཤད (༢༠༠༥)།

གཞན་ཡང་བཀའ་གདམས་བྱམས་གླིང་ (༡༩༩༡) གིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། བྱང་ཕྱོགས་ཤམ་བྷ་ལ་ནས་རྒྱ་གར་དབུས་བྱང་གཉིས་དང་། དེ་ནས་བོད་དུ་དུས་འཁོར་དར་བ་དང་བསྟུན། བསྟན་རྩིས་རིག་པའི་རྣམ་བཞག་དེ་ཡང་དར་བར་བཤད།

འོན་ཀྱང་། མཁས་གྲུབ་ཆེན་པོས་ (ལོ་༢༠༠༠) བཤད་པ་ལྟར་ན། དུས་འཁོར་ལ་བརྟེན་པའི་བྱེད་གྲུབ་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་ཡིན་ན། ཤམ་བྷ་ལ་ནས་རིམ་པར་བོད་དུ་དར་ཁྱབ་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་ན་ཡང་། སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་སོ་སོ་ནས་བཤད་པའི་དབང་དུ་བཏང་ན། སྔོན་ནས་བོད་དུ་དར་བར་བཤད། དེ་བཞིན་དུ་མཁན་པོ་བློ་གྲོས་འདོད་ཡོན་གྱིས་ཡང་རྒྱ་གར་ལྷོ་ཕྱོགས་ནས་ཤམ་བྷ་ལར་བྱུང་ཞིང་། དེ་ནས་གྲུབ་ཆེན་ཙི་ལུ་པས་སྤྱན་དྲངས་ཏེ་རྒྱ་གར་གྱི་ཡུལ་དབུས་སོགས་སུ་དར་བ་ནས་མཐར། གྱི་ཛོ་ལོ་ཙྪ་བ་དང་རྭ་ལོ་ཙ་བ་ཆོས་རབ་སོགས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ཁམས་སུ་གདན་འདྲེན་པ་ནས་ད་ལྟའི་བར་དར་འཕེལ་བྱུང་བར་བཤད (༢༠༠༥)།

དུང་དཀར་བློ་བཟང་འཕྲིན་ལས་ (༢༠༡༢) དང་འཇམ་མགོན་ས་པཎ་ (༢༠༡༥) གཉིས་ཀྱིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། སྤྱི་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་༥༤༤ (544 B.C) ལ་སྟོན་པ་མྱང་འདས་ལས་འདས་པར་བཤད་པའི་ལུགས་ནི།

ཁ་ཆེ་པཎ་ཆེན་ཤཱཀྱ་ཤྲི་ལུགས་ཞེས་བཤད་འདུག། མཁས་གྲུབ་ནོར་བཟང་གིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། "བསྟན་རྩིས་ནི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་རྩིས་ཀྱི་སྟེང་ནས་བོད་ཀྱི་ལོ་ཚིགས་དང་དུས་ཆེན་གཏན་འཁེལ་བྱེད་པའི་རྒྱུན་ཤེས་ཡིན་ཅེས་བཤད།" (༢༠༠༣)།

གོང་དུ་མཁས་པའི་གཞུང་ལུགས་རྣམས་སུ་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་འབྱུང་རབས་དང་། དབྱེ་བ་མདོར་བསྡུས་ཙམ་རེ་དང་། གཞན་ཡང་བསྟན་པ་སྔ་དར་ཕྱིས་དར་སྐབས་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་རྣམ་བཞག་ཁ་ཤོར་རེ་དར་ལུགས་བཤད་ཡོད། ཡིན་ན་ཡང་ གོ་དོན་དང་དབྱེ་བ། འབྱུང་ཁུངས་དང་མཁས་པ་དག་གི་བཞེད་མཚམས་རྣམས་ལ་གོ་བསྡུར་དང་རིམ་སྒྲིག་བྱས་མིན་འདུག་པས། ཞིབ་འཚོལ་གྱི་རྩོམ་ཤོག་འདིར་བསྟན་རྩིས་དང་འབྲེལ་ཟབ་ཆེ་བའི་གནད་དོན་གྱི་ཐོག་གོ་བ་གཏིང་ཟབ་དང་ཤེས་ཡོན་རྒྱ་བསྐྱེད་ཀྱི་ཆེད་དུ་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་དང་དགོངས་བཞེད་རྣམས་ལ་གོ་བསྡུར་དང་དབྱེ་ཞིབ་བྱས་ཡོད།

ཞིབ་འཚོལ་གྱི་ཐབས་ལམ།

སྤྱིར་བཏང་ཞིབ་འཚོལ་གྱི་ཐབས་ལམ་དེ་ཡང་། ཁུངས་བཙན་གྱི་གནས་སྡུད་ལ་བརྟེན་དགོས་པའི་ཞིབ་འཚོལ་ཞིག་ཡིན་པའི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས། འདིར་ཁུངས་བཙན་ཐབས་ལམ་ལག་ལེན་བསྟར་ཡོད་པ་དང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་ཞིབ་འཚོལ་དེ་ཉིད་ཀྱི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོར་ཡང་ཆོས་དང་འབྲེལ་ཟབ་ཆེ་བའི་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་རྣམ་བཞག་དག་དབྱེ་དཔྱད་དང་གོ་བསྡུར་བྱ་རྒྱུའི་དམིགས་གཏད་ཡིན་པའི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས་ཆོས་འབྱུང་དང་རྒྱལ་རབས་ཞིབ་འཚོལ་ཐབས་ལམ་འདི་ལག་ལེན་འཐབ་ཡོད།

གནས་སྡུད་དབྱེ་ཞིབ་ཀྱི་ཐབས་ལམ་དེ་ཡང་ཁུངས་བཙན་ཐབས་ལམ་ལག་ལེན་ཐོག་བསྟན་རྩིས་དང་འབྲེལ་བའི་གནད་དོན་དེ་དག་གནས་སྡུད་ཙམ་རིམ་སྒྲིག་མིན་པར་ནང་དོན་དབྱེ་ཞིབ་དང་། མཁས་པའི་བཞེད་པ་དག་ག་བསྡུར་བྱས་ཡོད་པའི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས་གོ་དོན་འགྲེལ་བཤད་ཅན་གྱི་ཞིབ་འཚོལ་ཐབས་ལམ་དེ་ཡང་ལག་ལེན་བསྟར་ཡོད།

གྲོས་བསྡུར།

བསྟན་རྩིས་ཀྱི་གོ་དོན་དང་བཞེད་ཚུལ།

བསྟན་རྩིས་ཞེས་པ་ནི། མང་ཐོས་ཀླུ་སྒྲུབ་རྒྱ་མཚོས་ (༢༠༠༣) བཤད་པ་ལྟར་ན། སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་འཛིག་རྟེན་ཁམས་འདིར། དུས་ཡུན་ཛི་ཙམ་གནས་མི་གནས་སོགས་ཀྱི་ཚད་མཛལ་བྱེད་ཞིག་ལ་གོ་བར་བཤད། དེ་དང་ཆ་མཚུངས་སུ་ལོ་ཆེན་ཧྲམ་ཕྲི་ (༢༠༠༡) ཡིས་ཀྱང་མདོ་སྔགས་ཐུན་མོང་གྱི་བསྟན་པ་ཛི་ཙམ་གནས་པའི་གནས་ཚད་སྟོན་པ་ཞིག་ལ་བསྟན་རྩིས་སུ་བཞེད། ཡིན་ན་ཡང་རྒྱ་བོད་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ་ (ལོ་མེད) དང་ཛོང་ཁའི་ཚིག་མཛོད་ (༢༠༢༠) ལས། བསྟན་རྩིས་ཞེས་པ་ནི་བསྟན་འཛིན་གྱི་སྐྱེས་ཆེན་དམ་པ་རྣམས་བྱོན་པའི་དུས་ཚོད་དང་དེའི་ལོ་ཚིགས་ཀྱི་ངེས་པ་སྟོན་པའི་རྩིས་གཞུང་ཞིག་ལ་འགྲེལ། ཡང་ལོ་ཆེན་ཧྲམ་ཕྲིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། བསྟན་རྩིས་ལ་དབྱེ་ན་མདོ་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་དང་རྒྱུད་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་གཉིས་སུ་ཡོད་པར་བཤད (༢༠༠༡)།

མདོ་ལུགས་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་གོ་བ།

དེ་ཡང་མདོ་ལུགས་ཞེས་པ་ནི། ཐེག་པ་ཐུན་མོང་གི་བསྟན་པ་དུས་ཡུན་ནམ་ཚུན་ཚོད་གནས་པ་དང་དེ་འཛིན་གྱི་སྐྱེས་བུ་དམ་པ་རྣམས་བྱོན་པའི་ལོ་ཚིགས་ཀྱི་ངེས་པ་སྟོན་པའི་གཞུང་ཞིག་ལ་བརྗོད་དོ།། མདོ་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་ཞེས་པའི་ཐད་ཀར་གྱི་གོ་དོན། འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་གཞུང་རྣམས་སུ་ཁ་གསལ་དུ་བཀོད་མེད་པས་ད་དུང་ཡང་དཔྱད་པ་གནང་བའི་གཞིར་ལྷག་འདི་འདུག།

མདོ་ལུགས་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ཀྱི་བཞེད་ཚུལ།

སྤྱིར་མདོ་ལུགས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་འཛིག་རྟེན་ཁམས་འདིར་གནས་པའི་ཚད་ལ་ལོ་ཆེན་ཧྲམ་ཕྲིས་ (༢༠༠༡) བཤད་པ་ལྟར་ན། དགོངས་པ་ཅན་གྱི་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་དང་ངེས་དོན་གྱི་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་གཉིས་ཡོད་པར་བཤད། མདོ་ལུགས་དགོངས་པ་ཅན་གྱི་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ལ་ཡང་མཁས་པ་རྣམས་ཀྱི་བཤད་པ་སྣ་ཚོགས་སུ་སྣང་། དེ་ཡང་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ལོ་སྟོང་དུ་གནས་པར་བཤད་པ། ཉིས་སྟོང་དུ་གནས་པར་བཤད་པ། ལོ་ཉིས་སྟོང་ལྔ་བརྒྱར་གནས་པར་བཤད་པ་སོགས་མང་དུ་སྣང་། དེ་

ལྟར་བཞེད་པ་སོ་སོར་བྱུང་བའི་རྒྱུ་མཚན་ཡང་མདོ་ལས་དགོངས་པ་དང་དགོས་པ་ཁྱད་འཕགས་ཅན་ལ་བརྟེན་ནས་སོ་སོར་བཤད་པའི་རྒྱུ་མཚན་གྱིས་ཡིན། དེ་ཡང་ལོ་ཆེན་རྣམ་ཕྲིས་ (༢༠༠༡) མཛད་པའི་རྩིས་གཞུང་ཉིན་བྱེད་སྣང་བར་མདོ་སྡེ་སྐལ་བཟང་གི་ལུང་ "དམ་པའི་ཆོས་ནི་ལོ་ལྔ་བརྒྱའི་བར་དུ་གནས་སོ། །ལོ་ལྔ་བརྒྱའི་བར་དུ་དམ་པའི་ཆོས་ལྟར་སྣང་ངོ་།"།ཞེས་པའི་ལུང་དྲངས་ནས་ལོ་སྟོང་དུ་གནས་པར་བཤད་པ་དང་། དེ་བཞིན་དུ་ཟླ་བ་སྙིང་པོས་ཞུས་པའི་མདོ་ལུང་ "ང་མྱ་ངན་ལས་འདས་ནས་དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་གཟུགས་བརྙན་ལོ་ཉིས་སྟོང་གནས་པར་འགྱུར་རོ།" །ཞེས་པའི་ལུང་དྲངས་ནས་ལོ་ཉི་སྟོང་གནས་པ་དང་། ཡང་ཆོས་ཉིད་རང་གི་ངོ་བོ་ལས་མི་གཡོ་བར་ཐ་དད་སྣང་བའི་མདོ་ལུང་ "ང་མྱང་ངན་ལས་འདས་ནས་ལོ་ལྔ་བརྒྱ་དང་། དགུ་བརྒྱ་དང་། སྟོང་དགུ་བརྒྱ་དང་། ཉིས་སྟོང་དང་། ཉིས་སྟོང་ལྔ་བརྒྱའི་བར་དུ་ཆོས་ལ་བརྟགས་པའི་མཐའ་ལྔ་པོ་དེ་དག་ལ་སོ་སོར་རྟོག་པའི་གང་ཟག་རིམ་པས་འབྱུང་བར་འགྱུར་རོ"། །ཞེས་པའི་ལུང་དྲངས་ནས་ལོ་ཉི་སྟོང་ལྔ་བརྒྱ་གནས་པར་བཤད།

ངེས་དོན་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ལ་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་གཞུང་རྣམས་སུ་འགྲེལ་བཤད་བཀོད་མེད་ན་ཡང་དགོངས་པ་དང་དགོས་པ་ཁྱད་འཕགས་ཅན་ལ་མ་བརྟེན་པར་རྣལ་མར་བསྟན་པ་འཛིག་རྟེན་ཁམས་འདིར་ལོ་ཇི་ཙམ་གནས་པར་སྟོན་པའི་རྩིས་གཞུང་ཞིག་ལ་བརྗོད། ངེས་དོན་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ནི་བསྟན་པ་ལོ་ལྔ་སྟོང་དུ་གནས་པར་བཤད་པ་དེ་ཡིན་པར་ལོ་ཆེན་རྣམ་ཕྲིས་ (༢༠༠༡) བཤད་པ་ལྟར་ན། "སྔ་མ་སྟེ་ལོ་སྟོང་ལ་སོགས་པ་རྣམས་ནི་དགོངས་པ་ཅན་དང་ཕྱི་མ་ལྔ་སྟོང་དུ་གནས་པ་ཉིད་དོན་ལ་གནས་པའི་ཕྱོགས་སུ་མཁས་པ་ཕལ་ཆེར་ཞལ་འཆམ་པར་སྣང་བས་འདིར་ཡང་དེ་ལྟར་བཟུང་ངོ་"། ཞེས་གསུངས།

རྒྱུད་ལུགས་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་གོ་བ་དང་བཞེད་པ་མི་འདྲ་བ།

སྔགས་ཀྱི་བསྟན་པ་དུས་ཡུན་ཇི་ཙམ་གནས་མི་གནས་སོགས་སྟོན་པར་བྱེད་པའི་གཞུང་ཞིག་ལ་གོའོ། །སྔགས་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་ལ་མཁས་པ་སོ་སོས་བཞེད་ཚུལ་སྣ་ཚོགས་སུ་སྣང་དུང་དཀར་བློ་བཟང་ཕྲིན་ལས་ཀྱིས་བཤད་ཚུལ་ལྟར་ན། སྤྱི་ཁྱབ་ནས་བཤད་ན། བསྟན་རྩིས་སམ་སྟོན་པའི་འཁྲུངས་འདས་ལ་བཞེད་ཐངས་མི་འདྲ་བ་རྒྱ་གར་ནང་དུས་འཁོར་གྱི་ལུགས་དང་ལྷོ་ལུགས་གཉིས་དང་། བོད་ལ་

ཕྱག་ལུགས། པད་དཀར་གྱི་ལུགས་དང་མཁས་གྲུབ་ཀྱི་ལུགས་བཅས་གསུམ་བྱུང་བ་དང་། དེ་དག་མི་འདྲ་བ་བྱུང་བའི་ཁུངས་ཡང་གཙོ་བོར་སྟོན་པ་སངས་རྒྱས་པའི་ཚེ་གཟའ་འཛིན་ཡོད་པར་མདོ་ལས་གསུངས་པར་བརྟེན། མཁས་པ་སྣ་ཕྱིའི་བར་བཞེད་པ་མི་འདྲ་བར་བཤད (༢༠༡༨)།

དུས་འཁོར་ལུགས་ཀྱི་གོ་དོན།

དཔལ་དུས་འཁོར་གྱི་རྒྱུད་ནས་བཤད་པའི་ཤམ་བྷ་ལའི་ཆོས་རྒྱལ་རྣམས་རིམ་པར་བྱོན་པའི་གོ་རིམ་དང་བསྟུན་ཏེ་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་སོགས་བཤད་པ་དེ་ལ་བསྟན་རྩིས་དུས་འཁོར་གྱི་ལུགས་ཞེས་བརྗོད། དེ་ཡང་མང་ཐོས་ཀླུ་སྒྲུབ་རྒྱ་མཚོས་བསྟན་རྩིས་གསལ་བའི་ཉིན་བྱེད་ནང་བཤད་ཚུལ་ལྟར་ན། སྟོན་པ་མེ་ཕོ་རྟའི་ལོར་ལྷུམས་སུ་བཞུགས། ལོ་འདིའི་ཆུ་སྟོད་ཟླའི་ཉ་ལ་སྐུ་བལྟམས། དགུང་ལོ་སོ་བདུན་པར་སངས་རྒྱས་ཞིང་། སོ་བརྒྱད་པ་ཆུ་ལུག་ནག་པའི་ཉ་ལ་དུས་འཁོར་རྩ་རྒྱུད་གསུངས། ལོ་ངོ་བརྒྱད་ཅུ་གྱ་གཉིས་བཞུགས་པའི་མེ་མོ་ཡོས་ཀྱི་ས་གའི་ཉ་ལ་མྱང་འདས་ལས་འདས། དེའི་བསྟན་པ་དུས་སྔ་ཕྱི་ལོ་ལྔ་སྟོང་དང་བརྒྱད་གནས་པ་ལས། དུས་འཁོར་རྩ་རྒྱུད་གསུངས་པ་ནས་ལྷུགས་བྱའམ་སྤྱི་ལོ་༡༢༠༡ ཡར་རྩིས་པའི་ཉིས་སྟོང་བཞི་བརྒྱ་དང་ཉི་ཤུ་རྩ་གཉིས་སུ་སླེབས་པར་བཤད་ཚུལ་དེ་དུས་འཁོར་ལུགས་སུ་གྲགས (༢༠༠༣)།

ཡིན་ན་ཡང་ལོ་ཆེན་རྣམ་ཤྲིས་གཡུང་སྟོན་རྡོ་རྗེ་དཔལ་བའི་དགོངས་བཞེད་བཀོད་པ་ལྟར་ན། ཆུ་ཕག་ལ་ལྷུམས་སུ་ཞུགས། ཤིང་བྱི་དབྱར་ཁའི་ཉར་བལྟམས། ཉེར་དགུ་ལ་རབ་ཏུ་བྱུང་། སོ་ལྔར་སངས་རྒྱས། དགུང་གྲངས་བརྒྱད་ཅུ་ལ་དུས་འཁོར་གྱི་རྒྱུད་གསུངས་ནས་མྱང་འདས་ལས་འདས་པའི་ཚུལ་བསྟན་ཞིང་། དེའི་ཕྱི་ལོ་ཤིང་སྤྲེལ་ནས་ཤམ་བྷ་ལའི་ཆོས་རྒྱལ་རྣམས་རིམ་པར་བྱོན་པ་ནས་བཟུང་། ལྷུགས་བྱ་ལོའམ་སྤྱི་ལོ་༡༢༠༡ ནས་ཡར་རྩིས་པའི་ལོ་ཉིས་སྟོང་ལྔ་བརྒྱ་ང་བརྒྱད་འདས་ཤིང་། དེ་དག་ཡང་དུས་འཁོར་ལུགས་ཡིན་པར་བཤད (༢༠༠༡)། དེ་ལྟར་བཞེད་ཚུལ་གཉིས་ལ་སྟོན་པ་ལྷུམས་སུ་ཞུགས་པ། སངས་རྒྱས་པ། ཆོས་གསུངས་པ། མྱང་འདས་ལས་འདས་པ་སོགས་ཀྱི་བར་ཁྱད་བྱུང་བས་ལོ་ཚིགས་ལ་ཡང་ལོ་གྲངས་༡༢༨ ཁྱད་པར་འདུག། དེ་ལྟར་བཞེད་ཚུལ་རྣམ་པ་གཉིས་བྱུང་བའི་རྒྱུ་མཚན་ཡང་། མང་ཐོས་ཀླུ་སྒྲུབ་རྒྱ་མཚོའི་བཞེད་ཚུལ་ནི།མདོ་ལུགས་ཐུན་མོང་གི་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ལོ་ལྔ་སྟོང་དུ་བཤད་ཚུལ་དང་འགོ་བསྟུན་པ

དང་། གཡུང་སྟོན་རྡོ་རྗེ་དཔལ་འབར་གྱི་བཞེད་ཚུལ་ནི། ཐུན་མིན་རྒྱུད་གཞུང་དུས་འཁོར་སོགས་ཀྱི་དགོངས་པ་དང་མཐུན་པར་བཤད་པའི་རྒྱུ་མཚན་ལ་བརྟེན་ནས་སྟོན་པ་འཁྲུངས་པའི་ལོ་དང་མྱང་འདས་ལས་འདས་པའི་ལོ་ཚིགས་ལ་ཁྱད་པར་བྱུང་།

དུས་འཁོར་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས།

བསྟན་རྩིས་དུས་འཁོར་ལུགས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་དེ་ཡང་ཚུལ་ཁྲིམས་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། ཐོག་མར་ལྷོ་ཕྱོགས་འབྲས་སྤུངས་དང་དེ་ནས་ཤམ་བྷ་ལར་བྱུང་ཞིང་། དུས་རབས་༡༡ པར་གྱི་ཇོ་ལོ་ཙྭ་བས་དུས་འཁོར་གྱི་རྒྱུད་བོད་སྐད་དུ་བསྒྱུར་བ་ནས་བཟུང་། བོད་དུ་དུས་འཁོར་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་བྱུང་བར་གྲགས (ལོ་མེད)།

དུས་འཁོར་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་བཞེད་ཚུལ།

དུས་འཁོར་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་བཞེད་ཚུལ་ལ་མཁས་སོ་སོའི་བཞེད་པ་སྣ་ཚོགས་སྣང་། དེ་ཡང་རིགས་ལྡན་འཇམ་དཔལ་གྲགས་པས་བཤད་པ་ལྟར་ན། སྟོན་པ་འདས་ནས་ཀླ་བཟང་མིན་པའི་ཆོས་རྒྱལ་དྲུག་གིས་ཆོས་སྟོན་པའི་ལོ་དྲུག་བརྒྱ། རིགས་ལྡན་ཆོས་རྒྱལ་དགུ་པོས་ལོ་དགུ་བརྒྱ། ཀླ་བཟང་གིས་ཆོས་སྟོན་པའི་ལོ་གཉིས་བཅས་བསྡོམས་སངས་རྒྱས་མྱང་འདས་ལས་འདས་ནས། ལོ་༡༥༠༣ ནང་མ་ཁའི་ (Mecca) ཡུལ་དུ་ཁ་ཆེའི་ཆོས་དར་འགོ་བཙམས་པ་དང་། གོང་གི་ལོ་༡༥༠༣ ཀྱི་སྟེང་དུ་མེ་ཁ་རྒྱ་མཚོའི་ལོའམ་༨༠༣ བཅས་བསྡོམས་ན་ལོ་༡༨༠༥བབས་པ་ལྷན་དུ་རབ་བྱུང་དང་པོ་ཤར་བ་བཤད་འདུག (དུས་འཁོར་བསྡུས་རྒྱུད (ལོ་མེད)།

ལོ་ཆེན་རྣམ་ཤྲིས་བུ་སྟོན་གྱི་བཞེད་པ་དྲངས་པ་ལྟར་ན། གནམ་ལོ་ཆུ་རྟ་ལ་དུས་འཁོར་རྩ་རྒྱུད་གསུངས། ཆུ་རྟ་དེ་དང་ཆུ་ལུག་གཉིས་རྒྱལ་པོ་ཟླ་བ་བཟང་པོས་སྟོན་པ་ནས་ཞུས་པའི་དུས་འཁོར་གྱི་རྒྱུད་ཤམ་བྷ་ལའི་རྒྱལ་པོ་རྣམས་ལ་གསུངས་པ་དང་། གྲེལ་བཤད་སྟོང་ཕྲག་དྲུག་ཅུ་པ་མཛད་པའི་ལོ། དེ་ནས་ཤིང་སྤྲེལ་ནས་ལོ་དྲུག་བརྒྱ་ནང་རིགས་ལྡན་གྲགས་པ་སོགས་རིམ་པར་བྱོན་པས་སྟོན་པ་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པས་རྩ་རྒྱུད་གསུངས་ནས་ད་ལྟ་ལྟུགས་བྱ་བར་ལོ་ངོ་ཉིས་སྟོང་ལྔ་བརྒྱ་ལྔ་བཅུ་ང་དགུ་འདས་པར་བཤད (༣༠༠༡)།

གཞན་ཡང་ལོ་ཆེན་རྣམ་ཤྲིས་འགོས་ལོ་ཙཱ་བའི་བཞེད་པ་བཀོད་པ་ལྟར་ན། སྟོན་པ་སངས་རྒྱས་པའི་ཕྱི་ལོས་བྱིའི་ནག་ཉར་རྩ་རྒྱུད་གསུངས། ཕྱི་ལོས་གླང་ལ་ཟླ་བཟང་གིས་རྒྱུད་བསྡུ་སོགས་མཛད། དེ་རྗེས་ལྟུགས་སྟག་ནས་ཆོས་རྒྱལ་རྣམས་ཆོས་སྟོན་ནས་རིམ་པར་ལོ་དྲུག་བརྒྱ། བརྒྱ། བརྒྱད་བརྒྱ་སོགས་རིམ་པར་བྱུང་བ་ནས་བཟུང་། ད་ལྟར་ལྟུགས་བྱ་བར་སྟོན་པ་འདས་ནས་ལོ་སུམ་སྟོང་བརྒྱ་མེད་སུམ་ཅུ་སོ་གསུམ་འགྲོ་བར་བཤད་འདུག (༢༠༠༧)། དེ་ལྟར་འཇམ་དཔལ་གྲགས་པ་དང་བུ་སྟོན་གྱི་བཞེད་པ་གཉིས་ལ་ཁྱད་པར་མེད་ཀྱང་། དེ་གཉིས་དང་འགོས་ལོའི་བཞེད་པ་གཉིས་ལ་ལོ་ཚིགས་ ༡༧༩ ཡི་ཁྱད་པར་བྱུང་འདུག། དོན་ཀྱང་དེ་ལྟར་བྱུང་བའི་རྒྱུ་མཚན་ནི། འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་རྩིས་གཞུང་རྣམས་སུ་ཁ་གསལ་བཀོད་མེད་པས་དཔྱད་གཞིར་གྱུར།

ལྷོ་ལུགས་སམ་གནས་བརྟན་སྡེ་པའི་ལུགས་ཀྱི་གོ་དོན།

ལྷོ་ལུགས་ཞེས་པ་ནི། སིངྒ་ལའི་ (Sri Lanka) གནས་བརྟན་སྡེ་པ་རྣམས་ཀྱིས་གཙོ་བོར་བཟུང་བའི་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་སྟོན་པར་བྱེད་པའི་རྩིས་རིག་ཞིག་ལ་བརྗོད། དེ་ལ་དགེ་འདུན་ཆོས་འཕེལ་གྱིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། རྒྱ་གར་གྱི་ལྷོ་ཕྱོགས་སུ་ཆགས་ཡོད་པ་ནང་པའི་རྒྱལ་ཁབ་སིངྒ་ལའི་གནས་བརྟན་པ་རྣམས་ཀྱིས་གཙོ་བོར་བཟུང་ནས་བརྩི་ཚུལ་ཡོད་པའི་སྟོན་པའི་འཁྲུངས་འདས་ཀྱི་ལོ་ཚིག་ཞིག་ལ་གོ་བར་བཤད་ (༢༠༡༥)པ་དང་ དེ་དང་ཆ་མཚུངས་སུ་བསམ་གཏན་གྱིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། ཤྲཱི་མགྷའི་རྒྱལ་རབས་ཆེན་མོ་ མཧཱ་བཾ་ས། དྭི་པ་བཾ་ས། ཀུ་ལ་བཾ་ས་ཞེས་པའི་དེབ་ཐེར་གསུམ་ནང་བཤད་ཚུལ་ལྟར་གནས་བརྟན་སྡེ་པའི་ལུགས་ཀྱི་སྟོན་པའི་འདས་ལོ་རྩིས་ཚུལ་ཞིག་ལ་བཤད (༢༠༡༥)།

ལྷོ་ལུགས་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་འབྱུང་འཁྲུངས།

ལྷོ་ལུགས་བསྟན་པའི་རྩིས་ཀྱི་རྣམ་བཞག་དེ་ཡང་སྟོན་པ་མྱང་ངན་ལས་འདས་ནས་ལོ་༣༠༠ མ་ལོན་ཙམ་ན་ཆོས་རྒྱལ་མྱ་ངན་མེད་ཀྱི་ཞལ་ཆེམས་ལྟར་གནས་བརྟན་དབང་ཆེན་སྡེས་ཐོག་མར་སིངྒ་ལའི་གླིང་དུ་ཕྱིན་སྐབས། ཡུལ་དེའི་རྒྱལ་པོ་སྐར་རྒྱལ་ཞེས་བྱ་བའི་མཐུན་འགྱུར་ལ་བརྟེན་ནས་ བསྟན་པའི་གཞི་མ་དགེ་འདུན་གྱི་སྡེ་མང་དག་ཞིག་ཕྱག་བཏབ་པ་ནས་བྱུང་། དེ་ཡང་ཁང་དཀར་ཚུལ་ཁྲིམས་སྐལ་བཟང་གིས་

བཤད་པ་ལྟར་ན། སིངྒ་ལའི་གླིང་དུ་ཆོས་རྒྱལ་དཀར་རྒྱལ་གྱི་སྐུ་རིང་ལ་མྱ་ངན་མེད་ཀྱི་སྐབས། གནས་བརྟན་དབང་ཆེན་སྡེ་ལ་མ་དགག་པའི་གྲོང་དུ་གཙུག་ལག་ཁང་འཕུལ་བ་དང་མཉམ་དུ་དགེ་འདུན་གྱི་སྡེ་དབུ་འགོ་བཙུགས་པར་གྲགས་ (༢༠༠༧)། དེ་བཞིན་དུ་དགེ་འདུན་ཆོས་འཕེལ་གྱིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། སྟོན་པ་མྱང་ངན་ལས་འདས་ནས་ལོ་༣༠༠ ཙམ་ན་ཆོས་རྒྱལ་མྱང་ངན་མེད་ཀྱི་ཞལ་ཆེམས་ལྟར། དེའི་སྲས་གནས་བརྟན་དབང་ཆེན་སྡེ་དང་། སྲས་མོ་འཕགས་མ་དགེ་འདུན་རྩ་ལག་ཟླུང་གིས་ཆོས་རྒྱལ་སྐར་རྒྱལ་གྱི་མཐུན་འབྱོར་ལ་བརྟེན་ནས་སིངྒ་ལའི་གླིང་དུ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ཐོག་མར་དར་སྤེལ་གནང་བར་བརྗོད་འདུག (༢༠༠༡)།

ལྷོ་ལུགས་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་བཞེད་ཚུལ།

ལྷོ་ལུགས་བསྟན་པའི་རྩིས་ཀྱི་གཞི་རྟེན་དགོས་ནི། སིངྒ་ལའི་གླིང་དུ་གནས་བརྟན་དབང་ཆེན་སྡེ་སོགས་ཀྱིས་དགེ་འདུན་གྱི་སྡེ་བཙུགས་པ་ནས་བཟུང་དབྱར་གནས་གྲངས་ཇི་ཙམ་ཚོགས་ཡོད་པའི་ལོ་གྲངས་ལ་བརྟེན་ནས་རྩིས་བར་ཡིན། དེ་ཡང་སྟོན་པའི་འདས་ལོའི་གཞི་རྟེན་དགོས་ནི་ གནས་བརྟན་སྡེ་པའི་དབྱར་གནས་ཚོགས་པའི་གྲངས་ལ་གཞི་བཞག་པས་དེ་དང་བསྟུན་ན་སྟོན་པ་སྤྱི་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་༥༤༤ (544 B.C) ལ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པར་བཤད (བསམ་གཏན་ ༢༠༡༥ དང་ཁང་དཀར་ཚུལ་ཁྲིམས་སྐལ་བཟང་ ༢༠༠༧)། ཡིན་ན་ཡང་དེང་དུས་ཀྱི་ཞིབ་འཚོལ་པ་འགའ་ཞིག་གིས་རྒྱལ་སྤྱི་ཐོག་དར་ཁྱབ་བྱུང་བ་གནས་བརྟན་སྡེ་པའི་ལུགས་ཀྱི་སྟོན་པ་འབྲུངས་འདས་ཀྱི་ལོ་ཚིགས་འདི། ཡང་དག་པ་ཞིག་དང་རྒྱུ་མཚན་ལྡན་པ་ཞིག་མིན་པར་བཤད་འདུག། དེ་ཡང་ཁང་དཀར་ཚུལ་ཁྲིམས་སྐལ་བཟང་གིས་ཨ་ཀུ་ཇུ་ཡི་ (hakuju ui) དང་ན་ཀ་མུ་ར་(nakamura) གཉིས་ཀྱི་བཞེད་པ་བཀོད་པ་ལྟར་ན། ཤྲཱི་ལངྐའི་རྒྱལ་རབས་ཆེན་མོ་ མ་ཧཱ་ བཾ་ ས (mahavamsa)། དཱི་ པ་ བཾ་ ས (dipavamsa)། མ་ཧཱ་ བོ་ དྷི་ བཾ་ ས་ (mahabodhivamsa)། ཞེས་པའི་དེབ་ཐེར་གསུམ་གྱི་ནང་དུ་གཏུམ་པོ་མྱང་ངན་མེད་རྒྱལ་པོར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་ནས་ལོ་༡༠ཟིན་པ་ན་སངས་རྒྱས་མྱང་ངན་ལས་འདས་པ་དང་། སྟོན་པ་གཤེགས་ནས་ལོ་༢༡༨ ལ་ཨ་ཤོ་ཀ་ཆོས་རྒྱལ་དུ་འགྱུར་བར་བཤད་པ་རྣམས་ནི་དུས་ཡུན་ཏ་ཙང་གིས་རིང་པའི་སྐྱོན་ཡོད་པ་དང་གཅིག། བཤད་སྲོལ་འདི་གནས་བརྟན་སྡེ་པ་ཁོ་ནའི་བཀའ་སྲོལ་ཡིན་པ་དང་གཉིས། བཤད་སྲོལ་དེ་དག

དུས་རབས་༥ པའི་གོང་དུ་མེད་ཅིང་བྱུང་བརྒྱུད་ནང་པའི་བཤད་སྲོལ་དང་བསྟུར་ན་གསར་པ་ཡིན་པ་དང་བཅས་རྒྱུ་མཚན་གསུམ་གྱིས་བཀག་ནས། ཁོང་རང་གིས་བཞེད་པར་སྟོན་པ་བཅོམ་ལྡན་འདས་མཆོག་སྤྱི་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༤༦༦(466 B.C) ལ་འཁྲུངས་ནས་༣༨༦ (386 B.C) ལ་མྱང་འདས་ལས་འདས་པར་གསུངས་པ་དང་། དེ་དག་གི་ཁུངས་ཐུབ་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ཡང་གཙོ་བོ་རྒྱ་གར་སློབ་དཔོན་དབྱིག་གི་བཤེས་གཉེན་གྱིས་མཛད་པའི་ "གཞུང་ལུགས་ཀྱི་བྱེ་བྲག་བཀོད་པའི་འཁོར་ལོ་" ཞེས་བྱ་བ་དམ་ཆོས་འདུལ་བའི་གཞུང་ཞིག་དང་། གཞན་ཡང་རྒྱ་ནག་སོགས་ནང་པའི་རྒྱལ་ཁབ་རྣམས་སུ་དར་ཁྱབ་བྱུང་བ་ཐེག་པ་ཐུན་མོང་གི་བཤད་ཚུལ་དང་མཐུན་པའི་ཡིག་ཆ་རྣམས་ལ་གོ་བསྡུར་དང་དབྱེ་དཔྱད་གཙོ་བོར་གནང་ནས་བཤད་པར་གྲགས (༢༠༠༧)།

སྟོན་པ་མཆོག (544 B.C) ལ་མྱང་འདས་ལས་འདས་པར་བཤད་པའི་ལུགས་དེ་ད་ལྟའི་ཆར་ལྷོ་བརྒྱུད་གནས་བརྟན་སྡེ་པའི་ལུགས་ཞེས་ཡོངས་སུ་གྲགས་ན་ཡང་། དངོས་དོན་དུ་ལུགས་དེ་ཉིད་ཁ་ཆེ་པཎ་ཆེན་ཤཱཀྱ་ཤྲཱིས་བོད་ལ་དར་ཁྱབ་མཛད་ཡོད་པའི་དགོངས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་ཁ་ཆེ་པཎ་ཆེན་ཤཱཀྱ་ཤྲཱིའི་ལུགས་ཞེས་དུང་དཀར་བློ་བཟང་འཕྲིན་ལས་སོགས་ཀྱིས་བཤད་ལ། དེ་མ་ཚད་བསམ་གཏན་གྱིས་བཤད་པ་ལྟར་ན་འང་ལྷོ་ལུགས་བསྟན་པའི་རྩིས་ལུགས་ནི། རིམ་བཞིན་སིངྒ་ལ་ནས་རྒྱ་གར་ནང་ཡོངས་གྲགས་སུ་དར་འཕེལ་བྱུང་བས་དུས་རབས་༡༡ ཙམ་ན་གྲུབ་ཆེན་ན་རོ་པའི་སློབ་མ་ཨ་བྷྱ་ཡ་དང་། གཞན་ཡང་ཁ་ཆེ་པཎ་ཆེན་ཤཱཀྱ་ཤྲཱི་དང་ནམ་མཁའ་བཟང་པོ་སོགས་མཁས་གྲུབ་མང་པོ་ཞིག་གིས་ལུགས་འདི་གཙོ་བོར་བཟུང་བར་བཤད་ (༢༠༡༥)།

ཕུག་ལུགས་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་གོ་བ།

ཕུག་ལུགས་ཞེས་པ་ནི། ཕུག་པ་ལྷུན་གྲུབ་རྒྱ་མཚོའི་བཞེད་པ་གཙོ་བོར་བཟུང་བའི་བསྟན་པའི་རྩིས་རིག་ཞིག་ལ་བརྗོད། དུང་དཀར་བློ་བཟང་འཕྲིན་ལས་ཀྱིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། "ཕུག་ལུགས་ནི་རྒྱ་མཚོ་རྣམ་གསུམ་གྱི་ཡ་གྱལ་ཕུག་པ་ལྷུན་གྲུབ་རྒྱ་མཚོའི་བཞེད་པ་ཡིན"། ཞེས་གསུངས་བ་དང་། དེ་དང་མཚུངས་པར་བསམ་གཏན་གྱིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། "ཕུག་ལུགས་ཞེས་བྱ་བ་ནི་བོད་གངས་ཅན་གྱི་ལྗོངས་སུ་རྩིས་ལ་

མཁས་པ་རྒྱ་མཚོ་རྣམ་གསུམ་ཐོན་པའི་ནང་ནས། ཕྱུག་པ་ལྷུན་གྲུབ་རྒྱ་མཚོའི་ལུགས་དེ་འོ་”ཞེས་བཤད (༢༠༡༥)། གཞན་ཡང་རྒྱ་བོད་ཚིག་མཛོད་ལས་བཤད་པ་ལྟར་ན། “ཕྱུག་པ་ལྷུན་གྲུབ་རྒྱ་མཚོའི་རྩིས་ཀྱི་ལུགས་”ཞེས་བཀོད་ནས་འདུག (ལོ་མེད)།

གོང་དུ་ཞུས་པའི་མཁས་པ་དུང་དཀར་བློ་བཟང་འཕྲིན་ལས། བསམ་གཏན། དེ་ལས་རྒྱ་བོད་ཚིག་མཛོད་ལྟར་ན་ཕྱུག་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་ཞེས་པ་ནི་ཕྱུག་པ་ལྷུན་གྲུབ་རྒྱ་མཚོ་རྗེས་འབྲངས་ཀྱིས་དུས་འཁོར་སོགས་སྐར་རྩིས་ཀྱི་གཞུང་རྣམས་ལ་གཞི་བཞག་ནས་བཤད་པའི་བསྟན་པའི་རྩིས་ཀྱི་རིག་པ་ཞིག་ལ་གོ་དགོས་པར་འགྲེལ།

ཕྱུག་ལུགས་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས།

ཕྱུག་ལུགས་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་སྲོལ་གཏོད་པ་པོ་ནི། བསམ་གྲུབ་རྒྱ་མཚོས་བཤད་པ་ལྟར་ན། བོད་དུ་རྩིས་རིག་ལ་མཁས་པའི་དབང་པོ་རྒྱ་མཚོ་རྣམ་གསུམ་ཞེས་ཐོན་པའི་ནང་ནས་ཕྱུག་པ་ལྷུན་གྲུབ་རྒྱ་མཚོས་སྲོལ་གཏད་པ་ཡིན། དེ་ཡང་དུས་རབས་༡༥ པ་སྤྱི་ལོ་༡༤༤༧ ལོར་ཕྱུག་པ་ལྷུན་གྲུབ་རྒྱ་མཚོ་རང་གི་བླ་མ་ཀརྨ་པ་ཆོས་གྲགས་རྒྱ་མཚོས་བསྐུལ་བའི་ངོར“དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་ལས་བྱུང་བའི་རྩིས་ཀྱི་ཚུལ་ལ་ཡང་དག་པའི་ངག་སྒྲིན་པ་པདྨ་དཀར་པོའི་ཞལ་ལུང་། སྐར་རྩིས་ཀྱི་རེའུ་མིག་”སོགས་སྣ་ཚོགས་མཛད། འདི་ལ་མཁས་པ་གཟུར་གནས་མང་པོས་གདེང་འཛོག་ཤིན་ཏུ་ཆེད་མཐོ་པོ་གནང་ཞིང་། ལུགས་འཛིན་ཡང་མང་པོ་བྱུང་བས་དེ་ལ་ཕྱུག་ལུགས་ཞེས་གྲགས་པ་དང་། དེའི་རྗེས་འབྲངས་པ་ཡང་མཁས་གྲུབ་ནོར་བཟང་རྒྱ་མཚོ། སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱས་རྒྱ་མཚོ། ལོ་ཆེན་དྷརྨ་ཤྲཱི་སོགས་མང་དག་ཅིག་ཐོན་ཡོད་པར་བཤད (༢༠༠༡)། དེ་བཞིན་དུ་བསམ་གཏན་གྱིས་བཤད་པ་ལྟར་ན་གངས་ཅན་གྱི་ལྗོངས་སུ་རྩིས་ཀྱི་མཁས་མཆོག་རྒྱ་མཚོ་རྣམ་གསུམ་ལས་ཕྱུག་པ་ལྷུན་གྲུབ་རྒྱ་མཚོའི་ལུགས་ཡིན་པ་དང་། དེའི་རྗེས་འབྲངས་ཡང་སྡེ་སྲིད་སངས་རྒྱ་མཚོ་དང་ལོ་ཆེན་དྷརྨ་ཤྲཱི་སོགས་ཐོན་པར་བཤད་འདུག (༢༠༡༥)།

ཕྱུག་ལུགས་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་བཞེད་ཚུལ།

ཕྱུག་པ་ལྷུན་གྲུབ་རྒྱ་མཚོ་རྗེས་འབྲངས་དང་བཅས་པའི་ལུགས་ལྟར་ན། སྟོན་པ་མཆོག་སྤྱི་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༩༦༡(961 B.C) གནམ་ལོ་ལྕགས་སྤྲེལ་ལ་འཁྲུངས་པ་དང་། དགུང་ལོ་༨༡ སྤྱི་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་༨༨༡ (881 B.C) གནམ་ལོ་ལྕགས་འབྲུག་ལོའི་ནག་པའི་ཉར་དུས་འཁོར་གསུངས། ལོ་འདིའི་སྐར་མ་ས་ག་ཤར་བའི་ཉར་ཞིང་གཤེགས་པར་འདོད། དེ་ཡང་ལོ་ཆེན་རྣམ་ཤྲིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། "དྲག་པོ་ཞེས་པ་ལྕགས་སྤྲེལ་ལོའི། །ས་གའི་ཡར་ཚེས་བདུན་གྱི་མཚན། །ངོ་མཚར་ལྟས་དང་ཁྱབ་ཅིག་བལྟམས།" ཞེས་དང་། "འཁྲུངས་ནས་རིལ་པོ་བརྒྱད་བཅུ་དང་། །ལོ་ངོ་བརྒྱད་ཅུ་རྩ་གཅིག་པ། །ལོ་དེའི་ནག་ཉར་རྩ་རྒྱུད་གསུངས། །དེ་ཡི་ཕྱི་ཟླ་ས་ག་ཡི། །ཡར་ཚེས་བཅོ་ལྔའི་མཚན་མོའི་ཐུན། །ཐ་མའི་འགོ་ལ་མྱང་ངན་འདས། །" ཞེས་བཤད (༢༠༠༢)། དེ་དང་ཆ་མཚུངས་སུ་བསམ་གཏན་གྱིས་བཤད་པ་ལྟར་ན་ སྟོན་པ་མཆོག་ལྕགས་སྤྲེལ་ལོའི་ས་ག་ཟླ་བའི་ཉར་བལྟམས་ཤིང་། དགུང་ལོ་བརྒྱད་ཅུ་རྩ་གཅིག་ལ་རྩ་རྒྱུད་གསུངས། སངས་རྒྱས་དགུང་གྲངས་བརྒྱད་ཅུ་རྩ་གཅིག་ཐེབས་པའི་ས་གའི་ཉར་མྱང་ངན་ལས་འདས་པར་བཤད (༢༠༡༥)། དེས་ན་ཕྱུག་ལུགས་ལྟར་ན། ད་ལྟ་རབ་འབྱུང་བཅུ་བདུན་པའི་ནང་གསེས་ཁྲོ་མོ་གནམ་ལོ་ཤིང་ཕོ་འབྲུག་ལོ། སྤྱི་ལོ་ ༢༠༢༤ ལོར་སངས་རྒྱས་མྱང་ངན་ལས་འདས་ནས་གྲང་བྱ་༢༩༠༥ ཐམ་པ་སོང་བར་དཔག་ནུས།

ཀུན་མཁྱེན་པད་དཀར་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་གོ་བ།

ཀུན་མཁྱེན་ལུགས་ཞེས་པ་ནི་ ཀུན་མཁྱེན་པད་དཀར་ལུགས་ཀྱི་བཞེད་པ་གཙོ་བོར་བཟུང་བའི་བསྟན་པའི་རྩིས་ཀྱི་རྣམ་བཞག་ཞིག་ལ་བརྗོད།

ཀུན་མཁྱེན་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས།

ཀུན་མཁྱེན་པད་དཀར་གྱི་བཞེད་པ་གཙོ་བོར་བཟུང་བའི་སངས་རྒྱས་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པའི་བསྟན་པ་དེ་ཉིད་གནས་པའི་ཡུན་དང་བསྟན་པ་དེ་ཉིད་འཛིན་སྐྱོང་སྤེལ་གསུམ་གནང་མཁན་གྱི་བསྟན་འཛིན་གྱི་སྐྱེས་བུ་རྣམས་རིམ་པར་བྱོན་པའི་ལོ་ཚིགས་སོགས་གསལ་བར་སྟོན་པར་བྱེད་པའི་བསྟན་རྩིས་ནི་ ཐོག་མ་ཀུན་མཁྱེན་པད་དཀར་གྱིས་དུས་འཁོར་གྱི་འགྲེལ་པ་"གསང་བ་བཤད་མཛོད་དང་རྩིས་ཀྱི་ལག་ལེན་བསྟན་པ། དུས་འཁོར་གསལ་བྱེད་དང་། གཞན་ཡང་ཆོས་འབྱུང་བསྟན་པའི་ཉིན་བྱེད་"སོགས་མཛད་པ་ལས་བརྟེན་ནས་སྤྲོལ་

གཏོད་པ་དང་དར་ཁྱབ་བྱུང་ཡོད་པར་བརྗོད་ཚོག། དེ་ལྟར་ཡང་དུས་འཁོར་འགྲེལ་པ་“གསང་བ་བཤད་མཛོད་”དང་། རྩིས་གཞུང་དུས་འཁོར་གསལ་བྱེད་དང་ཆོས་འབྱུང་བསྟན་པའི་ཉིན་བྱེད་རྣམས་མ་མཛད་གོང་ཀུན་མཁྱེན་གྱི་བཞེད་པ་གཙོ་བོར་བསྟན་པའི་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་གཞུང་ཞིག་མི་སྣང་བའི་རྒྱུ་མཚན་དང་། དེའི་རྗེས་སུ་ཀུན་མཁྱེན་གྱི་དངོས་སློབ་མཁས་དབང་སངས་རྒྱས་རྡོ་རྗེས་ "དུས་འཁོར་གསལ་བྱེད་ཀྱི་འགྲེལ་པ་རྣམ་འབྱེད་ཐུར་མ་མཁས་པའི་ཞལ་ལུང་" མཛད་པ་དང་། དེ་བཞིན་དུ་མཁས་གྲུབ་ལྷ་དབང་བློ་གྲོས་ཀྱིས་དུས་འཁོར་གསལ་བྱེད་ཀྱི་འགྲེལ་པ་ “གདན་དུས་ཐུན་མོང་” སོགས་མང་དག་ཞིག་མཛད་པ་རྣམས། སྐྱབས་མགོན་ངག་དབང་རྣམ་རྒྱལ་སོགས་ཀྱི་མཐུན་འགྱུར་ལ་བརྟེན་ནས། རིམ་པར་འབྲུག་ཡུལ་འདིར་ཤུགས་ཆེར་དར་ཁྱབ་བྱུང་བར་བརྟེན་ད་ལྟ་ཡང་མ་ཉམས་པར་དར་ཁྱབ་འབྱུང་བཞིན་ཡོད། དེ་བཞིན་དུ་འབྲུག་རྒྱལ་ཡོངས་ནང་སྤྱི་མཚུངས་སུ་དར་ཁྱབ་དང་ངོས་ལེན་ཡོད་པའི་ལོ་རིམ་གྱི་བླ་བོ་དེ་ཡང་གཙོ་བོ་ཀུན་མཁྱེན་གྱི་རྗེས་འབྲངས་མཁས་གྲུབ་ལྷ་དབང་བློ་གྲོས་ཀྱི་ལུགས་འདི་ཡིན་པར་བསམ་གཏན་གྱིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། “འབྲུག་ལུགས་བླ་བོ་འདི་ནང་བཀོད་པའི་སངས་རྒྱས་ཀྱི་འདས་ལོ་ནི། མཁས་གྲུབ་ཀྱི་དགོངས་པ་ལྟར་དུ་བཀོད་ཡོད །” ཞེས་བཤད་འདུག (༢༠༡༥)། དེ་དང་ཆ་མཚུངས་སུ་འབྲུག་ལུགས་བླ་བོ་ (༢༠༢༩) ལས། “ཀུན་གཟིགས་འབྲུག་ཆེན་པད་དཀར་དང་། །མཁས་གྲུབ་ལྷ་ཡི་མཚན་ཅན་གྱིས། །ངོ་མཚར་ས་རི་རི་མོའི་ཐོག །རྒྱུད་ཀྱི་སྦས་དོན་མངོན་ཕྱུང་བའི། །མངོན་སངས་རྒྱས་དུས་གཟའ་འཛིན་དང་། །ནག་ཉར་གཟའ་བཞིའི་གནས་ཚུལ་གྲིག །མཐུན་མིན་ཀུན་ལས་ཕུལ་ཕྱུང་བའི། །འཁྲུལ་མེད་རང་ལུགས་དམ་པ་བཟུང་།” ཞེས་བཤད་འདུག།

ཀུན་མཁྱེན་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་བཞེད་ཚུལ།

ཀུན་མཁྱེན་པདྨ་དཀར་པོའི་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་རྣམ་བཞག་དེ་ཡང་བྱང་ཕྱོགས་ཤམ་བྷ་ལའི་ཞིང་དུ་དུས་འཁོར་གྱི་བསྟན་པ་དར་སྤེལ་གནང་བའི་ཆེད་ཕྱོན་པའི་ཆོས་རྒྱལ་རྣམས་ཕྱོན་པའི་རིམ་པ་དང་བསྟུན་ནས་བཤད་པ་དང་། རྒྱུ་མཚན་དེས་ན་རིགས་ལྡན་དང་པོ་འཇམ་དཔལ་གྲགས་པས་བསྡུས་པར་མཛད་པའི་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོའི་བསྡུས་རྒྱུད་དང་། དེའི་འགྲེལ་པ་རིགས་ལྡན་གཉིས་པ་པད་དཀར་གྱིས་མཛད་པའི་འགྲེལ་ཆེན་"དྲི་མེད་འོད་"གཉིས་ཀྱི་དགོངས་པ་ཡིན། དེ་ཡང་བསམ་གཏན་གྱིས་བཤད་པ་ལྟར་ན། ཀུན་

མཁྱེན་པད་དཀར་དང་བྲུ་སྟོན་རིན་པོ་ཆེ། མཁས་དབང་སངས་རྒྱས་རྡོ་རྗེ་སོགས་ཀྱི་དགོངས་པ་འཁྲུལ་མེད་ཡིན་པ་དང་། དེ་ཡང་དུས་འཁོར་བསྡུས་རྒྱུད་དང་དེའི་འགྲེལ་པ་འགྲེལ་ཆེན་དྲི་མེད་འོད་གཉིས་ཀྱི་དགོངས་བཅུད་ཡིན་པར་བཤད (༢༠༡༥)། དེའི་ལུགས་ལྟར་དུ་བཤད་ན། དེ་ཡང་ཐོག་མར་སྟོན་པ་མཆོག་རབ་བྱུང་མིག་དམར། གནམ་ལོ་ཤིང་བྱི། སྤྱི་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༩༥༧ (957 B.C) ལོར་སྐུ་འཁྲུངས་པ་དང་། དེ་ནས་དགུང་ལོ་༧༩ རབ་བྱུང་ཉི་སྒྲོལ་བྱེད། གནམ་ལོ་ཆུ་རྟ། སྤྱི་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་ ༨༧༩ (879 B.C) ལོའི་ནག་པའི་ཉར་འབྲས་སྤུངས་སུ་དུས་འཁོར་གསུངས་པ་དང་། དགུང་ལོ་༨༠ རབ་བྱུང་ཉི་མ། གནམ་ལོ་ཆུ་ལུག །སྤྱི་ལོའི་སྔོན་གྱི་ལོ་༨༧༨ (878 B.C) ལོའི་ས་གའི་ཉ་ལ་དགོངས་པ་ཆོས་དབྱིངས་སུ་ཐིམ་པར་བཞེད། དེ་བས་ན་རབ་འབྱུང་བཅུ་བདུན་པའི་ཁྲོ་མོ་གནམ་ལོ་ཤིང་ཕོ་འབྲུག་ལོ། སྤྱི་ལོ་༢༠༢༤ ལོར་སྟོན་པ་འདས་ནས་གྲང་བྱ་༢༩༠༢ ཐམ་པ་ཕྱིན་པར་མངོན།

གྲུབ་འབྲས།

གོང་དུ་ཞུས་གྲུབ་པའི་ཡིག་ཆ་ཁག་ལ་དབྱེ་ཞིབ་དང་བསྡུན་ན་བསྟན་རྩིས་ཞེས་པ་ནི། བསྟན་འཛིན་གྱི་སྐྱེས་ཆེན་དམ་པ་རྣམས་བྱོན་པའི་དུས་ཚོད་དང་དེའི་ལོ་ཚིག་གི་རིམ་པ་སྟོན་པའི་རྩིས་གཞུང་ཞིག་ལ་གོ་དགོས་པ་དང་། དེ་ལ་དབྱེ་ན་ཐེག་པ་ཐུན་མོང་གི་བསྟན་པ་དང་བསྟན་འཛིན་གྱི་སྐྱེས་བུ་དམ་པ་རྣམས་བྱོན་པའི་ལོ་ཚིགས་སྟོན་པ་མདོ་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་དང་། ཐུན་མིན་སྔགས་ཀྱི་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་སོགས་སྟོན་པ་རྒྱུད་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་ཞེས་གཉིས་སུ་ཕྱེ་འདུག།

མདོ་ལུགས་བསྟན་རྩིས་དེ་ལ་ནང་གསེས་དགོངས་པ་དང་དགོས་པ་ཁྱད་འཕགས་ཅན་ལ་བརྟེན་ནས་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལོ་སྟོང་ཕྲག་གཅིག་གནས་པར་བཤད་པ་དང་། ཉིས་སྟོང་གནས་པར་བཤད་པ། ཉིས་སྟོང་ལྔ་བརྒྱ་གནས་པར་བཤད་པ་སོགས་དང་། གཞན་ཡང་དགོངས་པ་དང་དགོས་པ་ཁྱད་འཕགས་ཅན་ལ་མ་ལྟོས་པར་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྟན་པ་ལོ་ལྔ་སྟོང་འཇིག་རྟེན་ཁམས་འདིར་གནས་པར་བཤད་པ་སོགས་ཞིབ་ཕྲ་ཕྱེ་ནས་གོ་དགོས་པ་འདུག།

སྡེགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་དེ་ལ་ཡང་ནང་གསེས་དུས་འཁོར་གྱི་རྒྱུད་དང་སྤྱིལ་ཆེད་དུ་བྱོན་པ་ཤམ་བྷ་ལའི་ཆོས་རྒྱལ་རྣམས་བྱོན་པའི་རིམ་པ་དང་བསྟུན་ནས་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་བཤད་པ་དུས་འཁོར་གྱི་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་ལྟར་ནཱ་ཡོག་མར་བྱུང་ཤམ་བྷ་ལར་བྱུང་ཞིང་། དེ་དུས་རབས་དགུ་པ་ཙམ་ན་རྒྱ་གར་འཕགས་ཡུལ་དབུས་དང་ཤར་ནུབ་སོགས་དར་བ་དང་། ཕྱིས་སུ་དུས་རབས་༡༡པའི་སྤྱི་ལོ་༡༠༢༧ ལོར་གྱི་ཇོ་ལོ་རྩ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་ཀྱི་ཡུལ་ཁམས་སུ་དར་བ་ནས་བཟུང་། འབྲུག་དང་ཧི་མ་ལའི་རི་སྦུལ་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་ཁྱབ་ཁོངས་རྣམས་སུ་ཤུགས་ཆེར་དང་ཡོངས་ཁྱབ་ཏུ་དུས་རབས་དང་བསྟུན་དར་ཁྱབ་བྱུང་འདུག། སངས་རྒྱས་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པ་མཆོག་ (957 B.C) ལ་སྐུ་འཁྲུངས་ཤིང་ (878 B.C) སྐུ་ཡོངས་སུ་མྱང་ངན་ལས་འདས་པ་ནས་བཟུང་། ད་ལྟ་སྤྱི་ལོ་༢༠༢༣ ལ་སྔོན་པ་གཤེགས་ནས་ལོ་༢༩༠༡ ཐམ་པ་སོང་ངོ་། །ལྷོ་བརྒྱུད་གནས་བརྟན་སྡེ་པའི་ལུགས་གཙོ་བོར་བཟུང་ནས་བཤད་ན་ཐོག་མ་སྟོན་པ་མྱང་ངན་ལས་འདས་ནས་མི་ལོ་ ༣༠༠ ཙམ་ན་ གནས་བརྟན་དབང་ཆེན་སྡེ་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཤྲི་ལངྐར་དར་ཞིང་། དེ་ནས་ བར་མ་སོགས་ནང་པའི་ཐེག་དམན་གྱི་ཁྱབ་ཁོངས་རྣམས་སུ་རྒྱ་ཆེར་དར་ཁྱབ་བྱུང་ངོ་། །

སྟོན་པ་(544 B.C)ལ་མྱང་ངན་ལས་འདས་པ་ནས་བཟུང་ད་ལྟའི་སྤྱི་ལོ་༢༠༢༣ ལ་སངས་རྒྱས་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པ་མཆོག་གཤེགས་ནས་མི་ལོ་ ༢༥༦༧ ཐམ་པ་སོང་བར་བཞེད། དེ་དང་བསྟུན་ན་སྤྱི་ལོ་སྔོན་གྱི་ལོ་༥༤༤ ལ་སྟོན་པ་མྱ་ངན་ལས་འདས་པ་ནས་བཟུང་ད་ལྟའི་སྤྱི་ལོ་༢༠༢༣ བར་མི་ལོ་༢༥༦༧ འདས་ཡོད་པར་ཤེས་ཐུབ།

ཕྱག་པ་ལྷུན་གྲུབ་རྒྱ་མཚོའི་ལུགས་གཙོ་བོར་བཟུང་ནས་བཤད་པ། ཕུག་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་དང་གོ་བསྟུན་ན་འགོ་ཐོག་དུས་རབས་༡༥ པའི་དབུས་མཚམས་སུ་ཀརྨ་པ་གསུམ་པའི་གསུང་བསྐུལ་ལ་བརྟེན་ནས་སྲོལ་གཏོད་ཅིང་། དེ་ནས་རིམ་པར་ལོ་ཆེན་རྣམ་ཤྲཱི་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་དར་ཁྱབ་ཤུགས་ཆེ་བྱུང་བ་མ་ཟད། ད་ལྟ་བོད་གཞུང་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་གི་རྩིས་ལུགས་ཡང་ལུགས་དེ་ཡིན་པར་འདུག། སངས་རྒྱས་ཤཱཀྱ་ཐུབ་པ་ (961 B.C) སྐུ་འཁྲུངས་ཤིང་ (881 B.C) སྐུ་མྱང་ངན་ལས་འདས་པ་ནས་༢༠༢༣ ད་ལྟའི་སྤྱི་ལོ་དེ་ལ་སྟོན་པ་མྱང་ངན་ལས་འདས་ནས་མི་ལོ་༢༩༠༤ ངེས་ཏིག་སོང་བར་བཤད་ཡོད།

དེ་བཞིན་དུ་ཀུན་མཁྱེན་པད་དཀར་གྱི་དགོངས་པ་གཙོ་བོར་བཟུང་ནས་བཤད་པ།ཀུན་མཁྱེན་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་གཞི་བཟུང་བྱས་ནས་བཤད་ན་ དེ་ཡང་དང་པོ་ཀུན་མཁྱེན་པད་དཀར་གྱིས་དུས་འཁོར་གྱི་འགྲེལ་པ་གསང་བ་བཤད་མཛོད་དང་། དུས་འཁོར་ལེའུ་དང་པོའི་ཡང་འགྲེལ་གྱི་ཚུལ་དུ་དུས་འཁོར་གསལ་བྱེད་སོགས་མཛད་པ་ལ་བརྟེན་ནས་དར་ཞིང་། དེ་དང་དུས་མཚུངས་སུ་མཁས་དབང་སངས་རྒྱས་རྡོ་རྗེ་དང་མཁས་གྲུབ་ལྷ་དབང་བློས་གྲོས་སོགས་ཀྱིས་གདན་དུས་ཐུན་སོགས་བརྩམས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་འབྲུག་ཡུལ་འདིར་ཤུག་ཆེར། དུས་ད་ལྟའི་བར་ཡང་དར་ཁྱབ་བྱུང་ཡོད། སྟོན་པའི་འཁྲུངས་འདས་གཉིས་ཀྱི་ལོ་ཚིགས་དུས་འཁོར་ལུགས་དང་མཐུན་པས་དེ་ལྟར་ན། ད་ལྟའི་སྤྱི་ལོ་༢༠༢༩ ལ་སྟོན་པ་སངས་རྒྱས་བཅོམ་ལྡན་འདས་མྱང་ངན་ལས་འདས་ནས་མི་ལོ་༢༨༠༧ ལ་ཐམ་པ་སོང་བར་མངོན་ནོ། །

དེ་ལྟར་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་བཞེད་པ་མི་འདྲ་བ་བཞི་བྱུང་བའི་གནད་འགག་གཙོ་བོ་དེ་ཡང་། དུང་དཀར་བློ་བཟང་འཕྲིན་ལས་ཀྱིས་ (༢༠༡༥) བཤད་པ་ལྟར་ན། རྒྱ་བོད་གཉིས་སུ་སྟོན་པའི་འཁྲུངས་འདས་ཀྱི་ལོ་ངོ་རྩིས་ཚུལ་ལ་མི་འདྲ་དེ་དག་བྱུང་སའི་གནད་འགག་གཙོ་བོ་ནི། སངས་རྒྱས་དགུང་ལོ་སོ་ལྔར་ཕེབས་པའི་ལོ་དེའི་ཧོར་ཟླ་བཞི་པ། ཡར་ཚེས་བཅོ་ལྔའི་དགོང་མོར་ཟླ་བ་གཟའ་འཛིན་ཡོད་པ་དང་། སྐུའི་སྲས་ཡང་འདིར་འཁྲུངས་པར་འདུལ་བ་ལུང་དང་རྒྱ་ཆེར་རོལ་པའི་མདོ་སོགས་ལས་བཤད་པར་བརྟེན། སྟོན་པའི་ལོ་དེའི་ལོ་ཁམས་དང་ལོ་རྟགས་རྩིས་སྐབས། མཁས་པ་ཚོའི་དབར་རྩིས་འབྲས་འདྲ་མིན་སྣ་ཚོགས་བྱུང་བའི་གནད་ལ་ཐུག་ཅིང་། འོན་ཀྱང་སྟོན་པ་དགུང་ལོ་སོ་ལྔ་ཕེབས་པའི་ས་ག་ཟླ་བ་ཉིད་ཀྱི་ཉའི་དགོང་མོར་ཟླ་འཛིན་ཡོད་མེད་ནི། ད་ལྟ་ཡང་ཕྱིས་འབྱུང་གི་སློབ་གཉེར་བ་རྣམས་ཀྱི་དཔྱད་གཞིར་ལྷག་ཡོད་འདུག།

མཇུག་བསྡུ་དང་རྒྱབ་སྣོན་གྲོས་འཆར།

ད་ལམ་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་སྐོར་ཞིབ་འཚོལ་བྱ་དགོས་དོན་ནི་ནང་དོན་རིག་པའི་གཞུང་ལུགས་རྣམས་ལ་རྒྱ་ཆེར་ཐོས་བསམ་གནང་མཁན་སློབ་ཕྲུག་རྣམས་དང་། བསྟན་རྩིས་དང་འབྲེལ་བའི་རྣམ་བཞག་ལ་ཞིབ་འཇུག་མཛད་མཁན་རྣམས་ལ་དཔྱད་པའི་གཞི་ཚིག་ཙམ་དོན་གསལ་གྱི་བཅུད་དོན་ཞིག་སྤྲོད་པའི་ཕན་ནུས་སུ་དམིགས་ནས་ བསྟན་རྩིས་ཀྱི་སྐོར་ཞིབ་བསྡུར་དང་དབྱེ་ཞིབ་བྱས་ཡོད།

བསྟན་པ་དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་གནས་ཚད་དང་དེ་འཛིན་གྱི་སྐྱེས་ཆེན་དམ་པ་རྣམས་རིམ་པར་བྱོན་པའི་ལོ་ཚིགས་སྟོན་པའི་རྩིས་རིག་གི་གཞུང་ལ་བསྟན་རྩིས་ཞེས་བརྗོད་པ་དང་། དེ་ཡང་ཐེག་པ་ཐུན་མོང་གི་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་སོགས་སྟོན་བྱེད་ཞིག་ལ་མདོ་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་དང་ ཐུན་མིན་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་སོགས་སྟོན་བྱེད་ཞིག་ལ་རྒྱུད་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་ཞེས་གོ་དགོས་པ་འདུག། དགོངས་པ་ཅན་གྱི་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ལོ་ཆིག་སྟོང་དང་ཉིས་སྟོང་ལྔ་བརྒྱ་སོགས་བཤད་པ་དང་། ངེས་དོན་གྱི་བསྟན་པའི་གནས་ཚད་ལོ་ལྔ་སྟོང་བར་དུ་གནས་པར་གསུངས་པའི་མདོ་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་ལ་བཤད་ཐངས་མི་འདྲ་བ་གཉིས་དང་། དེ་བཞིན་དུ་རྒྱུད་ལུགས་ཀྱི་བསྟན་རྩིས་དེ་ལ་ཡང་མདོ་ལུགས། དུས་འཁོར་གྱི་ལུགས། ལྷོ་ལུགས། ཕུག་ལུགས། ཀུན་མཁྱེན་པད་དཀར་ལུགས་བཅས་བཞེད་པ་མི་གཅིག་པ་ཁག་ལྔ་ཙམ་བྱུང་བར་མངོན་ནོ། །

གོང་དུ་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་གོ་དོན་དང་འབྱུང་ཁུངས་དེ་བཞིན་བཞེད་ཚུལ་སོགས་ཀྱི་སྐོར་འབྲེལ་ཡོད་ཀྱི་ཡིག་ཆ་ཁག་ལ་བསྟེན་ནས་ཞིབ་བསྡུར་དང་། རིམ་བསྒྲིགས་བྱས་ཡོད་པ་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་མདོ་སྔགས་གཞུང་ལུགས་རྣམས་ལ་སློབ་གཉེར་གནང་མཁན་ཚོ་ལ། བསྟན་རྩིས་ཀྱི་གོ་རྟོགས་དང་ཤེས་ཡོན་རྒྱ་བསྐྱེད་ལ་ཁེ་ཕན་བྱུང་བ་དང་། དེ་བཞིན་ལོ་རྒྱུས་མཁན་དང་ཞིབ་འཚོལ་པ་དག་ལ་ཡང་གནས་ཚུལ་ཁ་སྐོར་གི་ཕན་ནུབས་སྐྱུན་ཐུབ།

སྤྱིར་བཏང་བསྟན་རྩིས་ཀྱི་སྐབས་བཞེད་པ་མི་འདྲ་བ་མང་དག་ཞིག་བྱུང་དགོས་དོན་ནི། རྒྱ་ཆེར་རོལ་པའི་མདོ་སོགས་ལས། སྟོན་པ་སངས་རྒྱས་པའི་དུས་སུ་གཟའ་འཛིན་ཡོད་པར་བཤད་པ་ལ་བྱུག་པས་དེའི་ཚེ་གཟའ་འཛིན་དངོས་སུ་བྱུང་ཡོད་མེད་ཀྱི་སྐོར་ཞིབ་འཚོལ་གནང་དགོས་པའི་གནད་འགག་ཞིག་ཏུ་ཆགས་ཡོད། ཡིན་ན་ཡང་དེ་དང་འབྲེལ་བའི་ཁུངས་ཐུབ་ཀྱི་ཡིག་ཆ་སོགས་མ་ཐོབ་པའི་གདོང་ལེན་ཡོད་པས་མུ་མཐུད་དེ་དཔྱེ་ཞིབ་བྱེད་དགོས་པའི་གནད་དོན་ཞིག་ཏུ་སྣང་ངོ་། །

རྒྱབ་རྟེན་དཔེ་ཐོ།

ཀུན་མཁྱེན་པད་དཀར། (༢༠༡༠) དུས་འཁོར་གསལ་བྱེད། པོད་ཀ།

ཀུན་མཁྱེན་པད་དཀར། (༢༠༡༥) དུས་འཁོར་འགྲེལ་པ།

ཀུན་མཁྱེན་པད་དཀར། (༢༠༢༡) ཆོས་འབྱུང་བསྟན་པའི་ཉིན་བྱེད།

བཀའ་གདམས་བྱམས་གླིང་པ། (ལོ་མེད) དུས་འཁོར་འགྲེལ་པ།

མཁས་གྲུབ་དགེ་ལེགས་དཔལ་བཟང་། (༢༠༡༩) དྲི་མེད་འོད་རྒྱ་ཆེར་བཤད་པ་དེ་ཁོ་ན་ཉིད་སྣང་བ། མ་ནི་པ་ལ་འཕྲུལ་ཁང་།

མཁས་གྲུབ་ནོར་བཟང་རྒྱ་མཚོ། (༡༩༩༩) དྲི་མེད་འོད་ཀྱི་རྒྱན། སེར་བྱེས་རིག་མཛོད་ཆེན་མོ་ལས།

ཁང་དཀར་ཚུལ་ཁྲིམས་སྐལ་བཟང་། (༢༠༠༧) བློ་གསར་དགའ་བའི་དཔལ་སྟེར།

མཁན་པོ་བློ་གྲོས་འདོད་ཡོན། (༢༠༡༠) དུས་འཁོར་ཆོས་འབྱུང་།

དགེ་ཆོས། (༢༠༠༡) གཏམ་རྒྱུད་གསེར་གྱི་ཐང་མ།

མཆོག་སྤྲུལ་ཕྱོགས་ལས་རྣམ་རྒྱལ། (ལོ་མེད) རྒྱ་བོད་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ།

ཊཱ་ར་ན་ཐ།(༢༠༡༥) དུས་འཁོར་ཆོས་བྱུང་།

བློ་བཟང་འཕྲིན་ལས། (༢༠༡༥) དུང་དཀར་གྲུབ་མཐའ། སེར་བྱེས་རིག་མཛོད་ཆེན་མོ་ནས།

མང་ཐོས་ཀླུ་སྒྲུབ་རྒྱ་མཚོ། (༢༠༠༣) བསྟན་རྩིས་གསལ་བའི་ཉིན་བྱེད།

ཚུལ་ཁྲིམས་རྒྱལ་མཚན། (ལོ་མེད) སྐར་རྩིས་རིག་པའི་རྣམ་བཞག།

རྫོང་ཁ་གོང་འཕེལ་ལྷན་ཚོགས། (༢༠༢༠) རྫོང་ཁག་ཚིག་མཛོད།

རིགས་ལྡན་པདྨ་དཀར་པོ། (ལོ་མེད) འགྲེལ་ཆེན་དྲི་མེད་འོད།

ལོ་ཆེན་རཏྣ་ཤྲཱི། (༢༠༠༡) རྣམ་འགྲེལ་ཤིང་རྟ།

བསམ་གཏན། (༢༠༡༤) བསྟན་རྩིས་པད་དཀར་ཆུན་པོ། སྟག་རྩེ།

ཞིབ་འཚོལ་པའི་ངོ་སྤྲོད།

པ་སངས་ཚེ་རིང་ནི་ རྟ་མགོ་གསང་ཆེན་རྡོ་རྗེ་ཐེག་པའི་སློབ་སྦྱོང་སྤྱིལ་ཁང་གི་སློབ་སྟོན་པ་ཞིག་ཡིན། ཉིད་ཀྱིས་དཔལ་ལྡན་འབྲུག་པའི་ཆོས་སྡེ་ཤར་མགོ་ཐང་ཁ་རིན་ཆེན་གླིང་མཐོ་རིམ་བཤད་གྲྭ་ནས་ནང་རིག་གཙུག་ལག་འོག་མིའི་ཤེས་ཚད་དང་ཐིམ་ཕུག་རྫོང་གདན་བཀྲ་ཤིས་ཐང་ནང་པའི་གཙུག་ལག་སློབ་གྲྭ་ནས་མདོའི་གཙུག་ལག་མཐོ་རིམ་གྱི་ཤེས་ཚད་དང་། རྟ་མགོ་གསང་ཆེན་རྡོ་རྗེ་ཐེག་པའི་སློབ་སྦྱོང་སྤྱིལ་ཁང་ནས་སྔགས་ཀྱི་གཙུག་ལག་མཐོ་རིམ་གྱི་ཤེས་ཚད་མཐར་འཁྱོལ་ཡོད།